
UDK 81'355
811.111:811.163.42'355
Znanstveni pregled

Damir Kalogjera
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagreb
Hrvatska

PRIHVAĆENI IZGOVOR VS. RECEIVED PRONUNCIATION

SAŽETAK

U članku se razmatraju dvije teme: sadržaj naziva "Received Pronunciation" i mogućnosti propisivanja izgovora. Potaknut nazivom "suvremeni hrvatski prihvaćeni izgovor" autor prikazuje sadržaj engleskoga termina "Received Pronunciation", čime bi se preveo na engleski spomenuti hrvatski naziv. Naglašena je socijalna funkcija toga tipa izgovora i (namjerno) netransparentno značenje toga termina. No, posebno se ističe uloga kodifikacije u engleskom slučaju. Daniel Jones je opisao taj tip izgovora nakon što je postao društveno prestižan jer su se njime služili viši slojevi i težili su mu govornici koji su nastojali socijalno napredovati. Time što ga je opisao, Jones ga je podupro i omogućio da se lakše poučava.

Promjenom društvenih uvjeta i širenjem visoke naobrazbe, i drugi tipovi izgovora dobivaju na statusu te Received Pronunciation prestaje biti jedini prestižni izgovor mijenjajući se u smjeru lokalnih izgovora.

Autor smatra da je stanje u nas drugačije te da izgovor i prozodija novoštokavskoga govora, kako je donekle opisana, nije uspjela postići prestiž među obrazovanim krugovima, osim u filologa. Implicitno prihvaćen izgovor u nas ne bi se mogao invarijantno opisati, nego predstavlja kontinuum varijabli, a prihvaćen je po tome što školovani govornici nemaju na taj izgovor ozbiljnih zamjerki u komunikaciji. Rad na koji se autor osvrće i koji empirički istražuje uporabu i odnos prema nekim naglascima na dobru je istraživačkom putu, ako se prihvati da su dublete i kontinuum izgovornih mogućnosti u našem prihvaćenom izgovoru prihvatljiva pojava.

Ključne riječi: *prihvaćeni izgovor, received pronunciation, prestižni izgovor, normiranje izgovora, engleski jezik, hrvatski jezik*

Ovu bilješku pišem u čast dugogodišnjega kolege Ive Škarića, u čijem radu posebno cijenim dio koji teži empiričkom istraživanju izgovora. Osvrnut ću se na jedan članak iz časopisa koji je on dugo uređivao kao na poticaj da se kratko dotaknem dviju tema: jednoga naziva i nekih pogleda na normiranje izgovora.

U spomenutom članku ("Neutralizacija kratkouzlaznoga i kratkosilaznoga naglasaka u suvremenom hrvatskom prihvaćenom izgovoru" G. Varošaneć-Škarić i Đ. Škavić "Govor" XVIII, 2001, 2), zadržat ćemo se kod naziva "prihvaćeni izgovor", modificiran pridjevima suvremen i hrvatski, te kod stava prema dubletama u naglašavanju.

Nazivi u jezikoslovlju stvar su konvencije, kako ćemo dalje vidjeti, ali kad bismo ih uzeli doslovno, što vjerojatno rade neupućeni, mogli bismo pitati od koga je prihvaćen taj izgovor, kao i to gdje je izgovor pod tim nazivom opisan. Ali, o tome poslije.

Najprije bismo željeli pokazati kako prijevod naziva "prihvaćeni izgovor" na engleski (a imamo razloga pomisliti da je odande i došao kao kalk) daje fonetičarima poznati naziv "Received Pronunciation". A sada se tim nazivom malo sociofonetski pozabavimo.

Ako na naziv "hrvatski prihvaćeni izgovor" naiđe koji obrazovani Englez/Engleskinja koji hoće naučiti hrvatski, moglo bi se dogoditi da ga poistovjeti s terminom "Received Pronunciation". Oni vjerojatno poznaju taj pojam jer su ih tom tipu izgovora s manje ili više uspjeha poučavali u školi. Mogao bi taj hipotetični Englez ili Engleskinja pomisliti, kad već postoji istoimeni naziv u hrvatskome, da ondje postoji i istovrijedan njegov sadržaj, to jest, da postoji potanko (segmentno i suprasegmentno) opisan tip izgovora poput onoga što se u engleskome naziva tim imenom i da otprilike sociofonetski uživa sličan društveni status. Naime, to je izgovor kojim se služi manjina engleskoga pučanstva (3%, Trudgill, 1974), tzv. viša srednja klasa, te asocira na društveno uspješne govornike. Služi i kao model prema kojemu se strance poučava engleski. Naši bi Englezi, dakle, odlučili, ako žele govoriti prestižan hrvatski, da treba samo nabaviti i slijediti opis takva izgovora te oponašati hrvatsku verziju "Received Pronunciation". Međutim, morali bismo uputiti toga Engleza /Engleskinju da opisa doista prestižnoga izgovora – poput Received Pronunciation – u nas nema. Umjesto toga neka se snađe za naglasak uz pomoć rječnika, a za izgovor glasova po uvodnim poglavljima gramatičkih udžbenika. No moramo ga/ju opomenuti da podaci koje ondje pronade ne jamče široki društveni prestiž tako naučenu izgovoru.

Da bismo potkrijepili ovu tvrdnju, kratko bismo se osvrnuli na sadržaj naziva "Received Pronunciation" (dalje RP). Lingvistička i sociolingvistička literatura o RP-u je opsežna. Moglo bi se govoriti o britanskoj opsjednutosti odnosom prema regionalnom, ali još više klasnom izgovoru i asocijacijama koje on pobuđuje. U predgovoru *Pygmalionu* Bernard Shaw tu pojavu komentira na ovaj način : "Nijedan Englez ne može otvoriti usta, a da ga koji drugi Englez ne prezire". Mi ćemo o izgovoru izvući tek nekoliko obilježja koja smatramo

relevantnim za ovo razmatranje, vjerujući, uz mnogo ograda, da jezična zbivanja u drugim kulturama mogu biti neizravno i za nas instruktivna. Namjera nam je i podsjetiti na to koliko su preskripcije u izgovoru privremene i fleksibilne.

Prema fonološkom opisu ovaj se tip engleskoga izgovora najopćenitije (jer fonetičari kao Gimson-Cruttenden, 1994 i Wells, 2000 govore o nekoliko varijanata unutar toga izgovora, npr. opći, rafinirani, regionalni) sastoji od 20 vokala i diftonga, 20 konsonanata, te 4, katkada 5, poluvokala (aproksimanata) s dobro opisanim fonotaktičkim pravilima. Riječi imaju fiksni dinamički naglasak, koji je i slobodan, jer nije ograničen na određene slogove kao u idealnome štokavskom ili kao u poljskome za penultimu itd. U vezanom govoru smatra se da su naglašeni slogovi u vremenskoj ekvidistanci, bez obzira na broj nenaglašanih slogova među njima, što dovodi do redukcije nenaglašanih vokala. Intonacija (uzlazna, silazna i kombinirana) ima funkciju označavanja stava prema izgovorenome, ali ima i sintaktičku (kontrastivnu) ulogu (npr. razlikovanja izjavnoga i upitnog izričaja). RP se tipološki oslanja na južnoengleski izgovor, ali mu je glavna karakteristika neutralnost jer se govornika toga izgovora ne može regionalno odrediti.

Ovaj kratko prikazan tip izgovora temelji se na modelu koji je kodificirao Daniel Jones u nastavne svrhe: "...od mnoštva varijabla on je destilirao jedan koherentni model koji se mogao poučavati i naučiti" (Wells, 2000). Taj se model RP-a, a ovo ističemo, oslanjao na Jonesov izgovor. Pratiti predgovore uzastopnih izdanja njegova izgovornoga rječnika *An English Pronouncing Dictionary* i fonetskih udžbenika *The Pronunciation of English* i *An Outline Of English Phonetics* pruža priliku sociolingvistu da iz Jonesovih izjava nasluti promjene stava prema tom ekskluzivnom izgovoru u engleskom društvu u vezi s društvenim kretanjima.

Nesumnjivo je da je na početku svojega rada Daniel Jones smatrao normalnim pomoći sugrađanima da se oslobode uza provincijskog i socijalno stigmatiziranoga izgovora (Jones, 1919, VII), koji im smeta ugledu i napredovanju na društvenoj ljestvici. Posve izravno on je priznao da je izgovor koji opisuje onaj manjine iz društvene vrhuške. Zapisao je da je to tip izgovora "koji se najčešće čuje u svakodnevnom govoru obitelji iz južne Engleske, čiji su muškarci školovani u velikim 'Public Schools' (privatnim školama internatskoga tipa D.K.)". Dapače, svoj je model isprva i nazvao "Public School Pronunciation", a 1926. godine promijenio mu je naziv u "Received Pronunciation", dakle "prihvaćeni izgovor", vjerojatno da ublaži elitističke konotacije naziva. (Naziv "Received Pronunciation" prvi je upotrijebio A. J. Ellis 1869).

D. Jones je samo nastavio tradiciju ranijih fonetičara i ortoepista koji su smatrali normalnim da se propisuje izgovor "finoga svijeta" i da treba ispravljati "cockneizme" (od "Cockney", izgovor londonskih nižih slojeva) i druge "nepoželjne" izgovore. U daljnjim izdanjima svojih knjiga – vjerojatno svjestan društvenih promjena a time i pozitivnije percepcije drugih tipova izgovora – on stavlja na znanje svojim čitateljima 1950.god. da mijenja mišljenje i da RP ne

smatra jedinim korektnim tipom izgovora "... shvatio sam i još uvijek držim, da se više ne može reći da neki standard postoji, niti smatram poželjnim da ga pokušam uspostaviti." Iako se ovo mišljenje u literaturi i prije javljalo, nakon ove izjave to postaje opće gledište engleskih fonetičara kad opisuju RP.

Velik uzlet doživio je RP dvadesetih godina prošloga stoljeća kad se osnovao BBC (Britanska radijska korporacija) i kad je glavni pokretač toga pothvata, Lord Reith, zahtijevao da se tim izgovorom služe spikeri i drugi suradnici radija, koji je slušala cijela Britanija, a nešto poslije i Europa. RP je dobio još i ime "BBC engleski". I Lord Reith je mislio da će taj izgovor primjerom poslužiti da se slušateljstvo uči izgovarati, da bi kasnije opovrgnuo kritiku kako teži uniformnosti govorenog standarda (Mugglestone, 2003). Prihvaćeni izgovor tako se čuo u većini emisija BBC-a od 20-tih do 60-tih godina prošloga stoljeća. Slušateljstvo se na taj izgovor naviknulo i kad bi zapazili odstupanja, navodno čak i ona koja su bila bliska njihovom lokalnom izgovoru, slušateljsko je tijelo znalo prosvjedovati. Ono se na taj izgovor naviknulo, iako ga nije, koliko je poznato, oponašalo. Utjecaj medija na jezičnu uporabu slušateljstva, prema mišljenju britanskih sociolingvista, specifičan je i svodi se na širenje vokabulara, posebno novih idioma i pomodnoga izgovora pojedinih riječi (Trudgill, 1986:40). "Mediji osvješčuju ljude za inovacije, ali ih ne mogu navesti da ih prihvate: za to su potrebni drugi pritisci." (Milroy i Milroy, 1985).

Da sažmemo što bismo željeli opisanim predstaviti. RP, izgovor moćne manjine, regionalno (ali ne socijalno) neutralan, u stanovitim društvenim okolnostima postaje prestižan. Taj izgovor, koji je već uživao društveni prestiž, kodificirao je Daniel Jones oslanjajući se na vlastiti izgovor, jer je i on pripadao sloju koji se njime služio. Dakle, nije Jonesova kodifikacija učinila izgovor prestižnim, tek ga je poduprla. Čini se da je tu bit problema u pokušajima kodifikacije izgovora koja želi utjecati na govornike. Da bi bio prihvaćen, treba na bilo koji način uzvratiti za napor onima koji ga prilagodbom usvoje. RP se održao do danas zbog svoje simboličke funkcije, ali mu se prestiž sužava.

Ako se taj izgovor mogao nekada smatrati izgovorom obrazovanih ljudi, zbog demografskih promjena u posljednjih nekoliko desetljeća to više danas ne vrijedi i mnogo visoko školovanih ljudi u Engleskoj ne služi se više RP-em kako je tradicionalno opisan (Wells, 2000:1). Mladi svijet, čak iz viših i obrazovanih slojeva modificira svoj izgovor prema dotada neprestičnim lokalnim izgovorima. Osobito je zapažen skup takvih modifikacija u Londonu i široj okolini (glotalizacija suglasnika /t/, vokalizacija laterala /l/, koalescencija /t+/j/ u /č/ itd.) koji je opisao Rosewarne (1984) i nazvao ih "Estuary English", "engleski s ušća" (Temze). Taj se izgovor može označiti kao kompromis između tradicionalnoga RP-a i lokalnoga londonskog izgovora nižih slojeva, Cockneyja. Kako je London središte inovacija svake vrste, tako se može predvidjeti da će ovaj izgovor biti utjecajan na širem prostoru.

U novim društvenim uvjetima tradicionalni RP katkada zazvuči i obrazovanim slojevima prepotentno ili čak i komično. U sociopsihološkom

ispitivanju odnosa prema RP-u neizravnim putem (ne pitajući izravno ispitanike) taj se izgovor asocira s govornicima koji su kompetentni, pouzdani, školovani, samouvjereni. Međutim, ti su govornici dobivali niske ocjene karakteristika kao što su prijateljstvo, druželjubivost, iskrenost (Giles, 1987).

I Britanski radio, BBC, više od četrdeset godina tvrđava RP-a, postupno je reagirao. Najprije u domaćoj, a onda u svjetskoj službi, slušateljstvo je izloženo i (umjerenim) lokalnim engleskim glasovima, kao i škotskom i irskom pa i američkom izgovoru. RP se još održao u poučavanju engleskoga jezika strancima, ako je stranac izabrao britanski engleski kao model. Podrobno je opisan, što mu u tom poslu daje prednost, a navodno je široko razumljiv. No, fonetičar Abercrombie (1956:55) misli da bi zbog nedostatka rotacizma u RP-u škotski izgovor engleskoga trebao biti lakši strancima, svakako većini Europljana.

Da zaključimo ovaj prikaz. Kroz stoljeća, a naročito uvođenjem tiskarstva (William Caxton, 1476) stvarao se konsensus o najpovoljnijem tipu pisanoga engleskog jezika od grafije, pravopisa do gramatike i vokabulara. S izgovorom je bilo drukčije. Povijesno govoreći djelotvorno propisivanje izgovora razvilo se kasno u devetnaestom stoljeću, iako je bilo i ranijih pokušaja (Thomas Sheridan, John Walker 18. st.). Prije toga tolerirali su se lokalni izgovori i u najvišim krugovima engleskoga društva. Spominju se premijeri koji su zadržali lokalni izgovor. Gladstone je govorio liverpoolskim naglaskom, zvanim Scouse, a William Pitt lancashireskim. "Peglanje izgovora" povezuje se sa spomenutim privatnim školama. Baš iz tih škola dva ugledna engleska sveučilišta, Oxford i Cambridge prihvaćala su studente, a s diplomom tih dvaju sveučilišta otvarao se put prema najvišim mjestima u državnoj upravi, kolonijanoj administraciji, sudstvu, odvjetništvu novčarstvu i sl. Otuda prestiž RP-a, jer je simbolizirao autoritet, bogatstvo, elitizam, ali i snobizam. Novi uvjeti života, širenje obrazovanja, demokratizacija društva omogućuju da se i drugi izgovori čuju i toleriraju.

Razlika između standardizacije pisanoga i govorenog jezika davno je uočena i odražava se u engleskoj lingvističkoj terminologiji, gdje naziv 'accent' pokriva izgovor, a naziv 'dialect' gramatičke osobine. Govori se tako da se standardni dijalekt može govoriti s regionalnim naglaskom.

Sad bismo se vratili članku koji nas je potaknuo na ovaj napis. Rad o neutralizaciji naglasaka zanimljiv je, jer izbjegava *a priori*, dakle transcendentno poimanje našega naglasnoga sustava i empirički istražuje prepoznavanje dva tipa akcenta, brzoga i sporog, te stav govornika-slušatelja prema njima. U tom smislu može se smatrati doprinosom opisu hrvatskoga jezika sa sociolingvističkoga stajališta. Ali, tipično za našu filološku tradiciju, namjera rada nije samo opisati i spoznati pokoji regularnost i sustavnost, nego žurno iz takvih pokusa s malim brojevima specifične skupine ispitanika i s upitnim modelom (radijski spiker) pronaći najbolje, najpoželjnije normativno rješenje. Kao da opis spomenutoga sam po sebi ne pridonose jezikoslovlju. Autorice ovako opisuju svoj cilj: "Ovaj rad opisuje ono što se događa u prihvaćenom hrvatskom izgovoru te pokazuje da

treba olakšati kodificirani naglasni sustav u slučajevima u kojima je taj sustav neusvojiv i preopterećen dubletama" (str. 91).

O pojmu "prihvaćenoga izgovora" kao vrste eufemizma dovoljno smo rekli. Kako mi razumijemo, ovdje se pretpostavlja da postoji kodificirani naglasni sustav koji treba usvojiti svaka obrazovana osoba. Taj sustav obiluje dubletama. Njega treba olakšati tako da se uzme u obzir "prihvaćeni hrvatski izgovor". Model za taj izgovor jest izgovor spikera. A olakšanje će se sastojati u tome da se govornike oslobodi dubleta.

Bez namjere da umanjimo vrijednost ovoga istraživanja, jer tako dobivenih podataka imamo premalo i to je metodski pravi smjer istraživanja uz stanovite modifikacije, pitamo, može li se naći na temelju takvih ispitivanja neki kodifikacijski recept, koji će rasteretiti hrvatske govornike od "preopterećenosti dubletama" uz ovako bogate naglasne različitosti, njihove sustave i podsustave koje u uzusu hrvatskoga jezika postoje. Zanimljivo je da se za model "prihvaćenoga izgovora" ne uzima prosječan, recimo, obrazovani govornik hrvatskoga jezika, nego sofisticirani i ispreparirani "vrsni spiker", čiji je akcenatski sustav prihvaćen od nekih, valjda, povjerenstava kao najvrsniji.

Kad bismo težili opisu doista prihvaćenoga izgovora u nas, taj bi nužno sadržavao jedan kontinuum, slijed, izgovornih i naglasnih mogućnosti, između ostaloga baš i dubleta. Sam naziv 'prihvaćen' bio bi opravdan činjenicom što (obrazovani) govornici-slušatelji nemaju osobitih zamjerki tom izgovoru. Protiv takvoga (ograničeno) varijabilnoga izgovora bore se samo platonski ljubitelji ujednačenja. Jedan, navodno, nesavladivi izgovor oni bi zamijenili savladivijim, ali jednim. Otprilike onako kao što se traži da se čest oblik "preporučam" treba ispraviti oblikom "preporučujem". Samo što iskustva normiranja pokazuju da ove dvije razine nisu jednako podatne propisima.

Uključimo Hrvatski radio ili televiziju. Zanimarimo, ako moramo, slučajne govornike, anketu na ulici ili u kojoj tvrtki i poslušajmo profesionalne reportere iz Osijeka, Rijeke, Šibenika, Splita, Dubrovnika i Mostara, pa ćemo čuti širok repertoar izgovornih i naglasnih ostvaraja. Glasove koje vrijedi slušati u ovu svrhu možemo proširiti na renomirane političare, biskupe, književnike, pa i akademike iz Razreda za filologiju kad javno nastupe.

Unatoč svoj ovoj raznolikosti izgovora nismo obaviješteni da se u razumnim pismima obrazovanih građana uredništvima novina, ili na drugi način u našoj javnosti, ovi (za nas filologe, lingviste, dijalektologe fonološki i fonetski senzibilizirane) različiti izgovori stigmatiziraju. Obrazovan građanin, koji je proputovao Hrvatsku, smjestit će te izgovore zemljopisno, ali neće pitati o tome što zagrebački reporter (ako je slučajno Zagrepčanin) nema dugouzlaznoga akcenta i zanaglasnih duljina, dok ih onaj ili ona iz Osijeka ima u izobilju, ili što će se fonem /h/ razlikovati u realizaciji između izvjestitelja iz Mostara i Dubrovnika, sve dok su im druge razine jezika, morfologija, sintaksa i vokabular u sklopu očekivanoga (iako i taj dio ne mora zadovoljiti strogoga filologa). Kao što su rani engleski fonetičari zabilježili, prosječan slušatelj jedva će primijetiti razlike "koje uzbuđuju duh fonologa" (Ellis, 1874:1196).

Složili bismo se, dakle, da neka vrsta implicitnog prihvaćenoga izgovora u nas postoji, ali bismo taj izgovor teško mogli usporediti sociofonetski s Jonesovim "prihvaćenim izgovorom" i tako usko kodificirati, jer sadrži niz naglasnih i izgovornih (pod)sustava i uza sve to obrazovani ga govornici hrvatskoga toleriraju bez stigme. U Engleskoj se pak već bio ustalio tip regionalno neutralnoga prestižnog izgovora manjine, kojoj je pripadao Jones, pa je na temelju svojega izgovora mogao sastaviti njegov opis.

Ako bismo pojednostavljeno uspoređivali preko jezika i kultura moglo bi se reći da je opis, koji se kod nas dugo smatrao izgovornom i naglasnom normom, opet obavio jedan čovjek (kao i Jones) uglavnom prema svojem izgovoru (ostavimo na trenutak sve što je slijedilo pri izradi Akademijinoga rječnika). Samo što taj izgovor nije imao privlačnosti za naš obrazovani svijet, koji bi otvarao mogućnost društvenoga probitka. Njime su se, međutim, oduševljavali filolozi jer su dobili referentnu točku. Svi naši razgovori o prozodiji stalno se vrte oko te točke, bilo da je prihvaćaju i razrađuju ili je nastoje izmijeniti. Kad već uspoređujemo, dodat ćemo i ovo. Dok je Jones na neki način prikriivao elitistički karakter svojega opisa dajući mu netransparentni naziv "Received Pronunciation", naši su se filolozi dičili, u romantičarskoj tradiciji, da naša izgovorna norma potječe iz puka. Ovdje pak ističemo da i Jonesova kodifikacija zbog neizbježivih unutarnjih jezičnih promjena, kao i zbog spomenutih izvanjezičnih razloga, više nije adekvatna, naime nije potpuno potvrđena u govornoj praksi spomenute manjine.

Neki ortoepisti implicitno, a katkada i eksplicitno, drže da je bez jedinstvene izgovorne norme opis standardnoga jezika nepotpun, možda čak stavlja dotični jezik u inferioran položaj među civiliziranim europskim jezicima. Koliko je ona uporabom potvrđena, prestižna ili savladiva kao da je drugorazredno pitanje, dok se može izvoditi nekom pretpostavljenom povijesnom logikom ili rekonstrukcijom.

Ovi pogledi, osim što opravdavaju smisao propisivanja, treba priznati da imaju potporu jedne tradicije jezikoslovlja od de Saussurea (*langue* : *parole*) do Chomskoga (*competence* : *performance*) da se samo osvrnemo na dvadeseto stoljeće. Naime, lingvistiku zanimaju '*langue*' odnosno '*competence*' koji su homogeni, dok '*parole*' i '*performance*' za znanost nisu pogodni zbog svoje heterogenosti. U jednoj interpretaciji te tradicije treba tražiti nastojanje za pronalaženjem jedne i jedinstvene izgovorne norme. Naime varijabilnost jezika se tradicionalno u lingvistici svodi na invarijantnost. To je legitimno teorijsko lingvističko nasljeđe i svaki je lingvist slobodan da se njime bavi. Nesporazum se javlja kad se rezultati takvih idealiziranih izvođenja pokušavaju propisati kao praktični izgovorni standard.

U međuvremenu, barem od šezdesetih godina prošloga stoljeća, pojavljuje se u lingvistici smjer koji bismo mogli nazvati 'lingvistikom *parolea*'. Glavna mu je odlika razvijati metode koje pristupaju jeziku kao inherentno varijabilnoj pojavi, tzv. "uređenoj heterogenosti", dakle ne kao "sve ili ništa" nego kao "manje ili više".

Iznimna je engleska situacija gdje se stvorio model prestižnoga regionalno neutralnog izgovora viših slojeva prije nego su ga fonetičari opisali. Usvojiti ga bila je ulaznica u taj sloj. Naši su uvjeti drukčiji i kad danas pratimo kritična mišljenja lingvista prema RP-u, kako ga je Jones opisao, nemamo razloga žaliti što do takvoga socijalno obilježenog razvoja izgovora u nas nije došlo. Mislimo da je prednost obrazovanoga dijela našega društva što se tolerira stanovita raznolikost. Kod toliko naglašavanja utjecaja naše tronarječnosti na hrvatski štokavski standard trebalo bi ga se i ovdje sjetiti.

Gledati problem na ovaj način, ne znači ostaviti naše fonologe i fonetičare bez posla, čak ni one koji vide svoju misiju u normiranju. Mislimo da ima razloga opisati tip izgovora, uključujući prozodiju, na koji ispitanici povoljno reaguju (što je i tema rada o kojemu je riječ), ali da opis služi kao referentna točka za teorijska fonološka istraživanja, a u primjeni za uvođenje studenata kroatistike i lingvistike u našu naglasnu raznolikost. Takav se izgovor može preporučiti da služi u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika, može se ocrtati u nastavi hrvatskoga jezika u školi, bez zahtjeva da se potpuno svlada.

Zaključit ću ovaj mali izlet u poznato citatom smisao kojega našem svečaru nije novost jer se ovoga pitanja dotaknuo (usp. Škarić, 2002:7), a to je specifična funkcija izgovora u komunikaciji, a u vezi s time i mogućnosti standardiziranja izgovora u usporedbi s drugim razinama jezika.

Ta uočena razlika u standardizaciji dovodi engleskoga sociolingvisti Richarda Hudsona (1996:43) do pretpostavke o univerzalnosti ove distinkcije. "Možda se služimo izgovorom da se identificiramo sa svojim podrijetlom ili impliciramo da potječemo iz neke grupe (potjecali mi iz nje ili ne). Nasuprot tome moguće je da se koristimo morfologijom, sintaksom i vokabularom da bismo označili naš aktualan položaj u društvu, npr. količinu obrazovanja. Za sada je to samo nagađanje, ali ima dovoljno podataka za razlike između izgovora i drugih područja jezika da se čini korisnim tražiti neka opća objašnjenja. (...) razlike mogu biti artifakt procesa standardizacije pa bi dokaze trebalo tražiti u jezicima koji nisu izloženi standardizaciji. Ako se takve razlike i tamo nađu, onda se može pretpostaviti, da smo otkrili temeljnu i misterioznu činjenicu o jeziku".

REFERENCIJE

- Abercrombie, D.** (1956). *Problems and Principles in Language Study*. London: Longman.
- Ellis, A. J.** (1869). *On Early English Pronunciation*. London: Oxford University Press.
- Ellis, A. J.** (1869, 1870, 1874, 1889). *On Early English Pronunciation*, Vols I-IV. London: Asher and Comp. and Truebner and Comp.
- Milroy, J., Milroy, I.** (1985). Linguistic Change, Social Network and Speaker Innovation. *Journal of Linguistics* **21**, 339-384.
-

-
- Giles, H.** (1987). *Our reactions to accent*. U B. Mayor i A. Pugh (ur.), Language Communication and Education, 64-72. London: Croom Helm.
- Gimson, A. C., Cruttenden, A.** (1994). *Gimson's Pronunciation of English*. Revised by Alen Cruttenden. London: Arnold.
- Hudson, R. A.** (1996). *Sociolinguistics. Second Edition*. Cambridge University Press
- Mugglestone, L.** (2003). *Talking Proper, The Rise of Accent as a Social Symbol. Second Edition*. London: Oxford University Press.
- Rosewarne, D.** (1984). *Estuary English. Times Educational Supplement*, October 19.
- Jones, D.** (1919). *The Pronunciation of English. Second Edition*. Cambridge University Press.
- Jones, D.** (1956). *The Pronunciation of English. Fourth Edition*. Cambridge University Press.
- Jones, D.** (1967). *An English Pronouncing Dictionary*. Thirteenth Edition. London: Dent.
- Jones, D.** (1975). *An Outline of English Phonetics. Ninth Edition*. Cambridge University Press.
- Škarić, I., Lazić, N.** (2002). Vrijednosni sudovi o hrvatskim naglascima. *Govor XIX*, 1, 5-34.
- Trudgill, P.** (1974). *The Social Differentiation of English in Norwich*. Cambridge University Press.
- Trudgill, P.** (1986). *Dialects in Contact*. London: Oxford University Press.
- Varošanec-Škarić, G., Škavić, Đ.** (2001). Neutralizacija kratkouzlaznoga i kratkosilaznoga naglaska u suvremenom hrvatskom prihvaćenom izgovoru. *Govor XVIII*, 2, 87-104.
- Wells, J. C.** (2000). Whatever Happened to Received Pronunciation? <http://www.phon.ucl.ac.uk/home/wells/rhappened.htm>
- izvorno objavljeno:
- Wells, J. C.** (1997). Whatever Happened to Received Pronunciation? *El Jornadas de Estudios Ingleses*, Universidad de Jaen, España, 19-28.
-

Damir Kalogjera

Faculty of Philosophy, University of Zagreb
Croatia

RECEIVED PRONUNCIATION AND PRIHVAĆENI IZGOVOR

SUMMARY

Two topics are discussed in the article: i/ the content of the term Received Pronunciation versus Prihvaćeni Izgovor, its translation equivalent in Croatian, which has been in use for some time, and ii/ the possibility of standardising pronunciation.

The author looks at the social function of RP and at the nontransparent term that it has been given. The process of codification of RP has been emphasised. Daniel Jones described this type of pronunciation after it had gained its prestige and symbolic power as it had been used by the upper classes. Under the impact of social changes and the wider spread of higher education other types of pronunciation gained their status and RP is changing in the direction of local pronunciation.

The author believes that the Croatian situation is different. The pronunciation including the prosody of Neo-Štokavian, as it had been partly described, has hardly achieved any prestige among the educated public except among the philologists. An implicitly received pronunciation could hardly be described in an invariant manner, but it could be presented as a continuum of possibilities. Its label "received pronunciation" would be justified by the fact that educated speakers have no objections against it in the course of communication.

Key words: *accepted pronunciation, received pronunciation, prestigious pronunciation, standardising pronunciation, English, Croatian*
